

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕРАПІЇ

Кафедра клінічної психології

**КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ
СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ
ТА ПСИХОТЕРАПІЇ**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
З НАПИСАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВИХ РОБІТ**

**Другий (магістерський) рівень вищої освіти
Спеціальність 053 Психологія
Освітньої програми Клінічна психологія**

Ухвалено Вченою радою КІСПП
Протокол №6
від 23 січня 2020 р.
Голова Вченої ради
Б.Г. Херсонський

Київ 2020

Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту сучасної психології та психотерапії Протокол №6 від 23 січня 2020 р.

Рецензенти:

Доктор психологічних наук, ст..н.співробітник з спец.медична психологія, зав.каф. клінічної психології, Лисенко І.П.

Доктор психологічних наук, професор, Яковенко С.І.

Автор: доктор психологічних наук, доцент Н.В.Завязкіна, доктор медичних наук Полшкова С.Г.

Завязкіна Н.В., Полшкова С.Г.. Методичні рекомендації з написання та оформлення курсових робіт. - К.: Київський інститут сучасної психології та психотерапії, 2020 - 29 с.

Методичні рекомендації призначені для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «Психологія» і висвітлюють основні питання, пов'язані з написанням та оформленням курсових робіт.

Курсова робота є основною науковою роботою, що виконується студентами індивідуально під час їх навчання в Інституті. Вона містить науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, наукові положення, які виносяться автором для публічного захисту. Мета курсової роботи полягає у систематизації, закріпленні та розширенні теоретичних знань, ознайомленні з методами, які напрацьовані іншими дослідниками в певній галузі, а також у науковому обґрунтуванні результатів власних досліджень.

Завдання курсових робіт:

- закріпити і поглибити знання, отримані студентами у процесі навчання;
- залучити студентів до самостійної роботи з фаховою літературою;
- сформулювати навички пошуку необхідних джерел і матеріалів;
- створити умови для набуття студентами досвіду чітко, послідовно і грамотно письмово викладати теоретичні положення;
- розвинути вміння аналізувати, узагальнювати і робити висновки;
- визначити вклад роботи в розвиток теорії, практичну значимість і перспективу подальшої розробки теми.

В методичних рекомендаціях наведено поетапну процедуру організації дослідження, розкрито вимоги до структури курсової роботи, рекомендації щодо оформлення результатів досліджень студентів, а також необхідні додатки.

ВСТУП

Курсові роботи - це стандартні форми самостійної роботи студентів. Вони покликані виховувати аналітичні, пізнавальні здібності і навички проведення емпіричних досліджень. Обираючи тему курсової роботи, необхідно спиратися на знання методологічних та науково-практичних проблем психології, які студент має намір досліджувати, при цьому слід враховувати наявність літературних джерел та досліджень з обраної теми, можливість збору необхідного фактичного матеріалу.

При визначенні теми дослідження студенту бажано враховувати, що її проблематика в майбутньому може бути логічно продовжена та поглиблена і перетворитися на завершальному етапі навчання в магістерську роботу. Перш за все, студенту необхідно визначити проблематику дослідження та можливості збору емпіричного матеріалу, з огляду на актуальність обраної теми. На початковому етапі (при написанні курсових робіт), студентам не рекомендується братися за розкриття складних тем, а досліджувати конкретну науково-практичну тематику.

Основне завдання автора - продемонструвати рівень своєї наукової кваліфікації, вміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні науково-практичні завдання. Студент має продемонструвати набуті навички роботи з науковою літературою, вміння зіставляти й оцінювати отриману інформацію, проводити емпіричне дослідження, роботи статистичний аналіз отриманих даних, виокремлювати проблемні питання і ставити завдання, розв'язання яких допоможе вирішити ці питання. Студенти повинні продемонструвати навички використання сучасних психодіагностичних методів для проведення дослідження й отримання достовірних результатів, вміння інтерпретувати результати емпіричних досліджень, аргументувати і відстоювати свою інтерпретацію, обґрунтовувати власні висновки і практичні рекомендації.

Після вибору теми курсової роботи студент подає заяву на ім'я завідувача кафедри, в якій просить затвердити цю тему. При цьому, якщо тема курсової роботи є

в затвердженому кафедрою переліку, обґрунтовувати свій вибір студентів не потрібно. Якщо ж студент формулює тему курсової роботи самостійно, він має навести конкретні мотиви свого вибору – робота над темою в межах наукових студентських досліджень, теоретичний інтерес до теми, зв'язок теми з професійною діяльністю, можливість використання додаткових джерел тощо.

ПІДГОТОВКА РОБОТИ

Курсова робота в основі своїй має ґрунтуватися на опрацьованих студентом джерелах та основних психологічних дослідженнях з обраної проблеми. Завдання студента - виявити обізнаність з найважливішими науковими працями, що стосуються обраної теми, і показати це у формі посилань на використані труди інших дослідників. Науковий апарат виступає обов'язковим компонентом усіх частин дослідження.

Від самого початку роботи студенту необхідно мати план роботи, хоча б попередній, що може багато разів коригуватися. Робочий план роботи допомагає скласти науковий керівник. Попередній робочий план тільки в основних рисах дає характеристику предмета дослідження. Надалі такий план може і повинен уточнюватися, проте основне завдання, яке стоїть перед роботою загалом, повинне змінюватися якомога менше.

Пам'ятайте, що до консультації з науковим керівником слід готуватись – консультацію можна отримати з приводу конкретного науково-практичного питання або проблеми. Якщо Ви нічого не зробили, не прочитали жодної наукової праці з обраної проблеми, у Вас немає ніякого тексту, то результат консультації з науковим керівником буде дуже низький.

Науковий керівник може надавати рекомендації щодо добору літератури, методів і методик емпіричного дослідження, довідкових, статистичних матеріалів; він проводить систематичні, передбачені розкладом бесіди та консультації; оцінює зміст виконаної роботи як частинами, так і в цілому; дає згоду на подання роботи до захисту.

Опрацювання джерел і літератури необхідно починати паралельно із складанням бібліографії. Спочатку слід проглянути спеціальну наукову літературу,

бібліографічні покажчики та довідники, що дають можливість ознайомитись з рівнем розробки обраної теми в історичних дослідженнях. В першу чергу слід звернути увагу на ті роботи, що ближче за все стосуються обраної теми. Починати вивчення літератури доцільно з праць, виданих в останні 3-5 роки, а потім поступово звертатися до досліджень попередніх років.

Має сенс, при роботі з літературою, готувати виписки з джерел та групувати їх за розділами чи підрозділами з посиланням на ті джерела, звідки вони взяті. При написанні курсової роботи це дасть можливість зробити точне посилання на використаний матеріал і сприятиме його систематизації, оскільки під час підготовчого періоду виписок накопичується дуже багато. Опрацьовуючи наукову літературу, студент дає самостійну оцінку досягненням попередніх дослідників, які розробляли чи торкалися окремих аспектів обраної теми, здійснює огляд і на цій основі визначає завдання свого дослідження. Слід прагнути до залучення і аналізу якомога більшої кількості різних за характером критичних досліджень і документів з теми роботи.

Особливою формою фактичної роботи з літературними джерелами є цитати. Органічно вплетені у текст роботи, вони становлять невід'ємну його частину. Цитати використовуються для того, щоб без перекручень передати думку автора першоджерела. Вони слугують необхідною опорою авторові роботи у процесі аналізу та синтезу інформації. Відштовхуючись від їх змісту, можна створити систему переконливих доказів, потрібних для об'єктивної характеристики явища, яке вивчається. У всіх випадках кількість використаних цитат повинна бути оптимальною, тобто визначатися потребами розроблення теми роботи. Можливі два способи цитування: а) пряме цитування, коли в лапках дослівно повторюється текст із відповідного джерела (у посиланні на джерело через крапку з комою вимагається точно вказати сторінку, на якій починається дана цитата), б) непряме цитування, коли одна або декілька думок, можливо з різних місць цитованого джерела, висловлюються автором своїми словами, але більш-менш близько до оригінального тексту. Детальніше про посилання та правила оформлення.

Найчастіше цитати та інші запозичені матеріали застосовують у процесі написання теоретичного розділу роботи – одного з важливих етапів підготовки роботи.

ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ РОБОТИ

Курсова робота має містити:

1. Титульний аркуш (див. Додаток А).
2. Зміст (план) (див. Додаток Б).
3. Перелік умовних скорочень, позначень, термінів (у разі необхідності)
4. Вступ
5. Основну частину (зміст роботи, викладений у розділах, підрозділах)
6. Висновки
7. Список використаних джерел і літератури
8. Додатки (у разі необхідності)

Загальні вимоги до оформлення курсових робіт студентів

Курсові роботи друкуються на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (297x210 мм). Параметри сторінки: верхнє і нижнє поля – 2 см; ліве поле – 3 см; праве поле – 1,5 см. Шрифт – *Times New Roman*, кегль – 14, інтервал – 1,5. У тексті виділяють абзаци – відступи вправо (1 см) на початковому рядку кожної частини тексту. Абзаци роблять для увиразнення думки і надання їй довершеного характеру.

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №. Нумерація сторінок – у правому верхньому кутку аркуша.

На першій сторінці (титульному аркуші) номер не ставиться. Нумерація починається зі змісту – друга сторінка. Додатки наприкінці роботи не нумеруються.

Усі курсові роботи пишуться **державною – українською – мовою**, за винятком списку літератури, де використане джерело записується мовою оригіналу,

наприклад, російською, англійською, німецькою тощо. Цитати в тексті роботи також перекладаються і наводяться українською мовою.

Текст курсових робіт треба писати **в безособовій манері**. Не можна при написанні використовувати займенник «я», його треба замінювати на «ми», – оскільки це спільна ваша робота з науковим керівником. Більш доцільним є використання безособових фраз, *наприклад, «було встановлено», «як вже було зауважено вище», «звернемо увагу на те, що ...», «окремо потрібно наголосити на тому, що ...», «наступним кроком буде розгляд / обговорення такого аспекту проблеми» і т. ін.*

Обсяг курсової роботи повинен бути в межах 40-50 друкованих сторінок.

Основний текст курсових робіт поділяється на структурні одиниці: найбільш великі **РОЗДІЛИ** (назва пишеться великими жирними буквами, обов'язково пишеться слово «розділ», перенесення слів у заголовку розділу не допускається), розділ складається з **підрозділів** (назва пишеться жирними буквами, слово «підрозділ» писати не обов'язково), підрозділи складаються з **пунктів** (назва пишеться жирними буквами курсивом, слово «пункт» не пишеться).

Структурні складові роботи (**ЗМІСТ, ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ – якщо є, РОЗДІЛИ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ**) пишуться великими літерами, вирівнюються по центру та завжди починаються з нової сторінки. Назви підрозділів пишуться звичайними буквами, вирівнюються по ширині, крапка наприкінці не ставиться. Назви пунктів також пишуться звичайними буквами, вирівнюються по ширині, але наприкінці ставиться крапка. Підрозділи нумеруються в межах розділів (наприклад, 1.1, 1.2, 1.3 і т. д.), пункти, відповідно, в межах підрозділів (наприклад, 1.1.1, 1.1.2, 1.2.1, 1.2.2 і т. д.), підпункти, в межах пунктів (наприклад, 1.1.1.1, 1.1.1.2 і т. д.)

Обов'язково при написанні курсових робіт треба робити **посилання** на першоджерела. Зазвичай багато посилань концентрується в теоретичній частині роботи, але доцільно робити посилання й при інтерпретації результатів емпіричного дослідження на схожі результати досліджень інших вчених. Якщо посилання на одне джерело, то пишеться його порядковий номер зі списку джерел у квадратних

дужках (наприклад, [22]). Якщо посилання на кілька джерел, то пишуться їх порядкові номери зі списку джерел через крапку з комою (наприклад, [10; 15; 22]). У разі посилань на кілька джерел, порядкові номери яких у списку джерел ідуть один за одним, то номери посилань пишуться через тире (наприклад, [10 – 12; 22]). Якщо в тексті роботи наводиться оригінальний текст автора, цитата оформлюється в лапках і в посиланні необхідно обов'язково навести сторінки, де її можна знайти в такому трактуванні. У такому випадку наприкінці цитати в квадратних дужках спочатку ставиться номер джерела зі списку джерел, потім, через кому, номер сторінки.

Особливу увагу слід звернути на **оформлення таблиць та рисунків**. Отримані результати обов'язково повинні бути відображені наочно, тому неодмінно розберіться в Excel та автофігурах Word. Ви повинні довести, що вмієте відобразити результати Вашого дослідження наочно, а не лише подати текстом. Більше того, часто рисунки і таблиці пізніше включають до роздаткового матеріалу для комісії під час захисту, і саме з них члени комісії будуть судити про результати Вашої роботи.

По-перше, будь-яка таблиця, рисунок, схема, діаграма, яка наводиться в тексті роботи, має розкривати суттєві, узагальнюючі моменти роботи, і, що найважливіше, спрощувати сприйняття, а не ускладнювати його. По-друге, всі таблиці і рисунки (схеми і діаграми) слід розміщувати безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці, мати назву та номер. Загальні правила такі: слово «Таблиця» вказують один раз зліва, потім пишуть її номер та через тире назву; рисунок (схема, діаграма) – знизу (вирівнювання по ширині), також номер та через тире назву; номер таблиці або рисунка (діаграми, схеми) має дві цифри: перша цифра – номер розділу, в якому вона представлена, друга – порядковий номер таблиці або рисунка в межах даного підрозділу.

Титульний аркуш містить назву міністерства, якому підпорядковано навчальний заклад (Міністерство освіти і науки України), назву навчального закладу, де виконана робота (Київський інститут сучасної психології та психотерапії), кафедри (клінічної психології); назву роботи; прізвище, ім'я, по-батькові автора; науковий

ступінь, вчене звання, прізвище, ініціали наукового керівника (див. Додаток №А).

Назва роботи має бути стислою, конкретною, відповідати спеціальності та суті дослідженої проблеми, вказувати на предмет і мету дослідження. У назві не бажано використовувати ускладнену, узагальнюючу чи псевдонаукову термінологію.

Зміст (план) подають на початку роботи. Він включає найменування всіх структурних розділів та підрозділів роботи (якщо вони мають заголовки) та нумерацію їх початкових сторінок (див. Додаток №Б). Заголовки у змісті та заголовки розділів і підрозділів у тексті роботи мають бути ідентичними. Їх не можна скорочувати або подавати в іншій редакції.

Перелік умовних скорочень має містити всі прийняті у курсовій роботі малопоширені умовні позначення, скорочення і терміни. Його розміщують безпосередньо після змісту, починаючи з нової сторінки. Незалежно від цього при першій згадці цих елементів в основній частині роботи наводять їх розшифровку.

У вступі розкриваються:

1. Обґрунтування актуальності теми;
2. Визначення об'єкта, предмета, мети, гіпотези;
3. Завдань дослідження;
4. Методів дослідження;
5. Теоретико-методологічної основи дослідження;
6. Теоретичної та практичної значущості роботи.

Виходячи з назви курсової роботи формулюють мету і завдання.

Обґрунтування актуальності теми. Аналізується стан розробки проблеми, ступінь її новизни, надається короткий огляд історії досліджень; виділяється та частина проблеми, яка не отримала потрібного висвітлення в науці, але має значення для аналізу проблеми в цілому; підкреслюється зв'язок із важливими аспектами соціальних практик. Тобто в цій частині вступу слід обґрунтувати, чому на Вашу думку ця тема важлива для розгляду та подальшого дослідження. Обґрунтування актуальності в курсових роботах за обсягом зазвичай становить приблизно одну сторінку. Закінчити обґрунтування актуальності можна, наприклад, такими фразами: *«Саме тому обрана проблематика дослідження є вельми актуальною на даний*

момент» або «Власне це й обрано основною проблемою даного дослідження, що визначає його актуальність як у загальнопсихологічному, так і у прикладному аспектах».

Мета повинна бути сформульована таким чином, щоб вказувати на об'єкт та предмет дослідження. Це обґрунтоване уявлення про загальні результати наукового пошуку. В ній формулюється загальний задум дослідження. Мета повинна бути визначена чітко та лаконічно.

Метою може бути, наприклад, експериментальне обґрунтування певного психологічного впливу, на основі модельних характеристик психофізіологічного стану людини, розробка технології психодіагностичного дослідження тощо. Не слід формулювати мету як «Дослідження...», «Вивчення...», тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету. Потрібно уникати використання слова «Ціль» або «Цілі» замість «Мета».

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага студента, оскільки предмет дослідження визначає тему курсової роботи, яка визначається на титульному аркуші, як і назва.

Об'єкт - це процес або явище, що породжують проблемну ситуацію і обрані для вивчення. Проте об'єкт дослідження слід формулювати не досить широко, а так, щоб можна було прослідкувати явища об'єктивної реальності.

Предмет - це те, що міститься в межах об'єкта. Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співставляються між собою як загальне і часткове. Саме предмет дослідження визначає тему курсової роботи, що виноситься на титульний аркуш як заголовок.

Визначаючи об'єкт, треба знайти відповідь на запитання: що розглядається? Предмет визначає аспект розгляду, дає уявлення про зміст об'єкта дослідження, про те, які нові відношення, властивості, аспекти й функції об'єкта розкриваються. Інакше кажучи, об'єктом виступає те, що досліджується, а предметом - те, що в цьому об'єкті має наукове пояснення. Таким чином, предмет дослідження міститься в межах

об'єкта.

Наприклад: якщо тема звучить як «Дослідження оціночної тривожності у молодших школярів», то об'єкт дослідження буде «оціночна тривожність», а предмет «Дослідження оціночної тривожності у молодших школярів».

Завдання дослідження - це певні етапи наукової розвідки, засоби реалізації визначеної мети. Завдання мають бути чіткими, лаконічними (див. Додаток №В).

Характеризуючи методи дослідження, слід перераховувати їх коротко та конкретно, вказувати, що саме досліджувалось тим чи іншим методом. Такий підхід дає можливість пересвідчитись у логічності та доцільності застосування саме обраних методів.

Формулювати завдання необхідно чітко та лаконічно, оскільки описання їх вирішення становить зміст розділів роботи. Таких завдань може бути 3-4. Більшу кількість завдань в межах виконання даних робіт виконати практично не можливо. Як правило, кожне завдання формулюється у вигляді доручення наприклад, «Вивчити...», «Розробити...», «Виявити...», «Встановити...», «Обґрунтувати...» тощо.

Методи дослідження. Метод – це сукупність прийомів чи операцій практичного або теоретичного освоєння дійсності, підпорядкованих виконанню конкретного завдання. Подають перелік застосованих методів та методик дослідження із обов'язковим зазначенням їх авторів. Перераховувати їх треба в контексті роботи стисло та змістовно, визначаючи, що саме досліджувалось тим чи іншим методом. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме даних методів.

Теоретико-методологічна основа дослідження. Це виокремлення теоретичних положень тих учених, на праці яких ви спиралися при плануванні та проведенні дослідження. Формулювання теоретико-методологічної основи зазвичай виглядає дещо ширше за тему та предмет дослідження. Так, якщо, наприклад, тема формулюється «Детермінанти ігрової залежності в підлітковому віці», то для більш повного аналізу Ви маєте торкнутись у власному дослідженні психології гри (наприклад, Н. П. Анікеєва, Л. С. Виготський, Д. Б. Ельконін та ін.), чинники та наслідки залежностей (наприклад, Г. Даулінг, К. С. Лисецький, В. Д. Менделевич та

ін.), особливості віртуальної субкультури (наприклад, І. В. Бурлаков, М. С. Іванов та ін.). Тобто мають бути перераховані суміжні з предметом вашого дослідження категорії та галузі психології і представники, які написали найвидатніші роботи щодо них.

Теоретична значущість роботи. Визначаючи теоретичну значущість, слід вказати, який вклад у дослідження даної проблеми ви зробили. Це може бути простий опис або змістовний виклад новизни теоретичних чи практичних результатів, встановлення певних часткових залежностей, пов'язаних з особливостями вибірки чи діяльності. При цьому теоретична значущість роботи визначається впливом результатів на вже існуючі в науці концепції, теорії, уявлення (їх розширення, доповнення, поглиблення тощо).

Практична значущість роботи аргументується тим, де результати можуть бути соціальним ефектом тощо. Пропонується, як можна використати отримані дані на практиці із зазначенням конкретних галузей діяльності. *Наприклад, Практична значущість* роботи визначається в тому, що результати дослідження можуть бути використані у практиці шкільного психолога або дитячої психологічної консультації, а також можуть бути корисні в практиці психокорекції.

Основна частина роботи як вже зазначалося вище, складається з розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів. Кожен розділ починають із нової сторінки. Перед основним текстом кожного розділу може бути передмова зі стислим описом обраного напрямку. Наприкінці кожного розділу формулюють висновки із лаконічним викладом наведених у розділі результатів.

Перший розділ роботи присвячується аналізу теоретичних джерел із проблеми. У ньому описуються встановлені факти, закономірності, які являють собою теоретичну основу дослідження, що дозволяє визначити ступінь дослідженості проблеми та ті сторони, які залишилися поза увагою авторів.

При складанні початкового змісту, розбиваючи наявний матеріал на розділи, слід дотримуватися принципу змістовного навантаження (важливості) тієї чи іншої частини роботи. Як правило, робота складається з розділів, а ті в свою чергу можуть поділятися на підрозділи, пункти, підпункти, кількість яких може бути різною, але

становити більше одного. При цьому важливо, щоб зміст кожного розділу чи підрозділу був співзвучний його назві, характеризувався глибоким аналізом досліджуваного питання, його науковим обґрунтуванням.

Розділи мають бути логічно пов'язані один з одним. Наприкінці кожного розділу необхідно подавати короткі (до 1 стор.) висновки, виділяти які з нової сторінки непотрібно.

Емпірична частина роботи – найвідповідальніша та найсерйозніша. Вона зазвичай має назву «*Емпіричне дослідження....*» (і далі по темі) та складається з двох підрозділів із відповідними назвами: «*Цілі, задачі та організація емпіричного дослідження*» та «*Результати емпіричного дослідження та їх обговорення*».

Перший підрозділ «Цілі, задачі та організація емпіричного дослідження» повинен відповідати чіткій структурі.

1. Ще раз стисло повертаєтесь до того, чому Ви вирішили проводити саме таке дослідження.
2. Ще раз пишемо *мету та завдання роботи*: в емпіричній частині вони будуть відрізнятися від мети та завдань, наведених у вступі, хоча б тому, що літературу в цьому випадку аналізувати вже не потрібно. Отже, сформулюйте їх виключно стосовно емпіричного дослідження.
3. Дуже детально характеризуємо *вибірку досліджуваних*: чисельність, вік, стать, де навчаються/працюють, і головне – чому саме така вибірка підходить для досягнення цілей та задач Вашої роботи.
4. Надаємо стислу характеристику тим *методикам*, що використовуємо у нашому дослідженні. Не потрібно писати багато про добре відомі методики, але обов'язково наведіть посилання на друковане джерело, звідки вона запозичена (тобто на збірки, хрестоматії, настільні книги психологів, а також – статті з останньої періодики, якщо методика зовсім нова). Обов'язково зазначте мету використання кожної методики: одну Ви берете, щоб дізнатись такий-то аспект, іншу – щоб встановити рівень прояву такого-то явища тощо.
5. Зводимо воедино всі методи, до яких плануємо звернутися під час емпіричного дослідження, та вміщуємо їх в один абзац тексту.

Другий підрозділ присвячують результатам/обробці результатів дослідження, де послідовно та логічно викладають, що, коли і в який спосіб було отримано. Створіть собі робочий план, в якому напишіть, що і після чого Ви будете описувати. Хороший прийом – іти від гіпотез: спочатку, як перевіряли першу, потім – іншу тощо. Можна слідувати за методиками: що дізнались, обчисливши результати за першою, потім – за другою і так далі.

Висновки пишуть як до кожного розділу, так і за змістом усієї роботи (наприкінці роботи вони мають назву «**ВИСНОВКИ**»). У загальних висновках починають із дуже стислого опису актуальності обраної для дослідження проблеми. Потім, знову ж таки, коротко розкривають, що було з'ясовано в ході теоретичного аналізу певної проблеми. Нарешті, переходять до того, як вивчали цю проблему емпірично: які гіпотези було висунуто, що підтвердилось, а що – ні. Обов'язковим елементом є зазначення сфер переліків практичного застосування отриманих у дослідженні результатів.

Обов'язкова складова курсової - **список джерел і літератури**. Він має розміщуватись після основного тексту роботи (висновків), але перед додатками (див. Додаток Г).

Наявність **додатків** у курсових роботах не є обов'язковим елементом. До додатків включають таблиці та схеми; рисунки; проміжні математичні доведення, формули та розрахунки; тексти опитувальників; таблиці сирих балів; ілюстрації допоміжного характеру, вихідні статистичні дані тощо. Додатки оформлюють як продовження роботи, кожен із них починають з нової сторінки.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Атестація проводиться у вигляді публічного захисту. Для оцінювання результатів навчання застосовується 100-бальна шкала.

Сума балів	Оцінка ECTS	Національна оцінка
90-100	A	Відмінно
82-89	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
74-81	C	Добре (в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок)
64-73	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
60-63	E	Задовільно (задовольняє мінімальні критерії)
35-59	FX	Незадовільно (із можливістю повторного складання)
1-34	F	Незадовільно (із обов'язковим повторним вивченням дисципліни)

Оцінка «відмінно» виставляється, якщо:

- зміст роботи відповідає обраній темі;
- робота виконана самостійно, має творчий характер і певну новизну;
- наявний літературний огляд обраної проблеми;
- тема розкрита глибоко, всебічно, виклад матеріалу логічний;
- правильно і адекватно використовується наукова термінологія;
- стиль викладу - науковий;
- виклад матеріалу українською мовою;
- робота оформлена відповідно до встановлених вимог, наявний відповідний науковий апарат (посилання), максимально повний список використаних джерел і літератури.

Оцінка «добре» виставляється, якщо:

- в теоретичній частині поверхово проаналізовано літературні джерела;
- елементи новизни та практичного значення чітко не розкрито;
- недостатньо використано інформаційні матеріали;
- виклад матеріалу логічний;
- робота оформлена у межах вимог.

Оцінка «задовільно» ставиться, якщо:

- нечітко сформульована мета роботи, теоретичний розділ має виражений компілятивний характер;
- методики емпіричної частини підібрано невдало, добір ілюстративних матеріалів не завжди обґрунтований;

- заходи і пропозиції роботи містяться в теоретичному розділі, обґрунтовані непереконливо;
- доповідь прочитана за текстом;
- є зауваження щодо оформлення роботи.

Оцінка «незадовільно» ставиться у тому разі, якщо:

- нечітко сформульована мета роботи;
- розділи погано пов'язані між собою;
- відсутній критичний огляд сучасних літературних джерел;
- аналіз виконаний поверхово, обґрунтування неповне
- мають місце недоліки в оформленні роботи;
- доповідь прочитана за текстом;
- відповіді на питання під час захисту неточні або неповні.

ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Приблизно за два тижні до дати захисту курсової роботи у студента має бути повністю готова та переплетена (у м'якій оправі), яку він подає науковому керівникові для остаточного оцінювання. Захист курсової роботи приймає науковий керівник. На захисті студент доповідає українською мовою. Доповідь триває 5 – 7 хвилин.

У ході виступу коротенько представляють висновки теоретичного аналізу роботи, а особливу увагу приділяють результатам емпіричного дослідження, кінцевим результатам, критичним зіставленням та оцінкам.

Завершується доповідь заключною частиною, яка містить основні рекомендації щодо важливості та практичного застосування результатів дослідження.

Додаток А
Зразок оформлення титульної сторінки курсової роботи

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ
ТА ПСИХОТЕРАПІЇ**

Кафедра клінічної психології

КУРСОВА РОБОТА
з дисципліни клінічна психологія

на тему: _____

Студента (ки) _____ курсу _____ групи
Спеціальності 053 Психологія
Освітньо-професійна програма Клінічна
психологія

(прізвище та ініціали)
Керівник _____

Кількість балів _____

Національна шкала _____

Оцінка ECTS _____

Київ 20__р.

Додаток Б
Зразок оформлення змісту

ВСТУП

РОЗДІЛ 1.....

1.1.....

1.2.....

1.3.....

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2.....

2.1.....

2.2.....

2.3.....

Висновки до розділу 2

РОЗДІЛ 3.....

3.1.....

3.2.....

3.3.....

Висновки до розділу 3

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

Додаток В

Засоби текстового зв'язку в науковій праці

Визначення наукових завдань	<p>Вивчити...</p> <p>Визначити...</p> <p>Виокремити...</p> <p>Висвітлити нові підходи дослідників до ..</p> <p>Виявити, систематизувати, класифікувати і охарактеризувати ...</p> <p>Відобразити...</p> <p>Дослідити...</p> <p>З'ясувати...</p> <p>Обґрунтувати...</p> <p>Окреслити недосліджені, недостатньо вивчені або сфальсифіковані аспекти проблеми,</p> <p>Осягнути вагомість й значення дослідних результатів та визначити їх залежність від ...</p> <p>Охарактеризувати...</p> <p>Показати...</p> <p>Проаналізувати...</p> <p>Провести аналіз основних засад...</p> <p>Прослідкувати...</p> <p>Простежити...</p> <p>Розглянути...</p> <p>Розкрити основний зміст...</p> <p>Розширити ...</p> <p>Сформулювати актуальні наукові проблеми подальшого вивчення...</p> <p>Уточнити...</p>
Послідовність викладу	<p>По-перше, по-друге, по-третє... З одного боку, з іншого боку... Насамперед...</p> <p>Передусім...</p> <p>Спочатку...</p> <p>Тепер...</p> <p>Далі.</p> <p>Водночас...</p> <p>Після того як.</p> <p>Нарешті...</p> <p>На закінчення...</p>

Ступінь вірогідності повідомлення	Очевидно... Безумовно... Без сумніву... Безперечно... Напевне... Певно... Певна річ... Звичайно... (Як) Відомо... Мабуть...
Послідовність у часі	Спочатку, потім, тепер... Насамперед... Перш ніж...
Причина і наслідок, умова і наслідок	Якщо ..., то... Оскільки... Тому. (А) Відтак... Таким чином... Внаслідок... Завдяки тому, що ... У зв'язку з тим, що... Через те, що... В результаті... Отже... Зважаючи на те, що... З огляду на те, що... З огляду на викладене вище... Це спричиняється
Зіставлення, протиставлення	Так само, як і. Як., так і... Проте... Навпаки... У той самий час... Однак... Втім...
Доповнення, уточнення	Водночас... Зокрема... Крім того... Щоправда... Наприклад... Як-от... Разом з тим... Точніше... Зауважимо...
Перехід до нової думки	Розгляньмо... Перейдемо до... Ще одне:

Визначення результатів	Простежено ...(зв'язок з (літ)). У порівняльному ключі зроблено класифікацію методологічних підходів, застосовуваних до вчення... Доведено... Окреслено понятійний апарат... Сформульовано авторське трактування понять... Обґрунтовано (поняття).
Узагальнення, висновок	Отже. Таким чином. Узагальнюючи сказане. З розглянутого можна зробити такі висновки. Зважаючи на викладене вище. Звідси. Підсумовуючи.

Додаток Г

Приклад оформлення основних типів бібліографічного опису у списку джерел

Вид	Приклад оформлення бібліографічного опису в списку використаних джерел
Книга одного автора	Лінч Дж. Середньовічна церква. Коротка історія / Пер. з англ. В. Шовкуна. Київ: Основи, 1994. 492 с. Bruce Lincoln W. In the Vanguard of Reform: Russia's Enlightened Bureaucrats? 1825-1861. De Kalb: Northern Illinois University Press, 1990. 245 p.
Книга двох, трьох, чотирьох авторів	Харишин М., Мордвінцев В. Російське самодержавство та Київська митрополича кафедра, або як Українська православна церква позбулася автокефалії. Київ: Братство УАПЦ "Світло для світу", 1999. 333 с. Киняпина Н. С., Блиев М. М., Дегоев В. В. Кавказ и Средняя Азия во внешней политике России. XVIII в. - 80-е годы XIX в. Москва: Изд-во МГУ, 1984. 328 с. Мировая художественная культура. XX век. Кино, театр, музыка / Баженова Л. М., Некрасова Л. М., Курчан Н. Н., Рубинштейн И. Б. Санкт-Петербург: Питер, 2008. 432 с.
Книга п'ятьох і більше авторів	Історія України : навчальний посібник / В. Ф. Верстюк, О. В. Гарань, О. І. Гуржій та ін.; під ред. В. А. Смолія. 3-ге вид., доп. й перероб. Київ: Альтернативи, 2002. 472 с.
Без автора / колектив авторів	История России XIX - начала XX в. Учебник для исторических факультетов университетов / Под ред. В. А. Федорова. Москва: Издательство Зерцало, 2000. 752 с. Культурология. XX век: Антология / Перевод / Сост. С. Я. Левит. Москва: Юристъ, 1995. 703 с.
Збірки наукових праць	Наукові записки : зб. праць молодих вчених та аспірантів. Т. 11 / Нац. Акад. наук України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського; ред. кол.: Сохань П. (відп. ред.) та ін. К., 2005. 455 с.
Стаття в збірнику	Некрасов Г. А. Учреждение коллегий в России и шведское законодательство // Общество и государство феодальной России: Сб. статей, посвящ. 70-летию акад. Л. В. Черепнина / АН СССР, Отд-ние истории, Ин-т истории СССР; Отв. ред. д-р ист. наук В. Т. Пашуто. Москва: Наука, 1975. С. 334-343.
Стаття в журналі	Білоус Н. Київські війти XVI - першої половини XVII ст. Київська старовина. 2002. № 3. С. 32-51. Brooks Nathan M. Alexander Butlerov and the Professionalization of Science in Russia // The Russian Review. 1998. Vol. 57, № 1. P. 10-24.

Тези доповідей	Дзюба О. Києво-Могилянська академія і Київський магістрат // Самоврядування в Києві: історія та сучасність. Матеріали міжнародної конференції, присвяченої 500-річчю надання Києву магдебурзького права (26-27 листопада 1999 р., м. Київ) / Київська міська рада, Фонд ім. Фрідріха Еберта. К., 2000. С. 162-166.
Дисертація	Білан Г. І. Обновленський рух в Україні 20 - 30-х рр. ХХ ст.: дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01. Київ, 2005. 275 с.
Автореферат дисертації	Баженова Г. Ю. Міжнародні зв'язки істориків Росії (друга половина ХІХ - початок ХХ ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.02 "Всесвітня історія" / Г. Ю. Баженова; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2008. 20 с.
Словники, довідники	Масленіков В. Стародавня історія України в легенді про братів-засновників Києва та в інших легендах і джерелах : Історичний етимологічний словник. Вид. 2-е. Київ: [б. в.], 2004. 92 с. Ислам: Энциклопедический словарь / АН СССР, Ин-т востоковедения. Москва: Наука, 1991. 311, [4] с. Словник іншомовних слів: 23 000 слів та термінологічних сполучень / уклад. Л. О. Пустовіт та ін. Київ: Довіра, 2000. 1018 с. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник : Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів / КНУТШ; Ред. кол.: В. М. Литвин та ін. Київ: Вища школа, 2002. 432 с.
Електронні ресурси	Когут З. Истоки парадигмы единства: Украина и создание русской национальной истории (1620-е - 1860-е гг.) // Ab Imperio: електрон. версія журн. 2001. № 1-2. Режим доступу: http://abimperio.net/cgi-bin/aishow.pl?stateHndex_rus&idlang=2 (дата звернення 15.09.2016) Зінченко О. Україна-Польща: Глухий кут історичного діалогу. Чи буде перезавантаження? // Дзеркало тижня: електрон. версія газ. 2016. № 38-39. 22 жовт. Дата оновлення: 22.10.2016. URL: http://gazeta.dt.ua/HISTORY/ukrayina-polscha-gluhiy-kut-istorichnogo-dialogu-chi-bude-perezavantazhennya-.html (дата звернення: 13.12.2016) Степанов В. Интернет в профессиональной информационной деятельности [Електронний ресурс]: учеб. пособие. Електрон. текст. дані. 2006. Дата оновлення: 28 лип. 2006. URL: http://textbook.vadimstepanov.ru/index.html (дата звернення: 13.12.2016) Термины и понятия по истории России VI - XVII веков [Электронный ресурс] // История России с древнейших времён до наших дней. Режим доступу: http://histerl.ru/slovar/ (дата звернення 11.12.2016)

Додаткова література

1. *Баловсяк Н.В.* Реферат, курсовая, диплом на комп'ютері. Популярний самоучитель. Санкт-Петербург: Питер, 2007. 176 с.
2. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 16 с. (Видання офіційне).
3. *Задорожна Н.В., Євдокимова Н.М., Решетняк Т.І.* Науково-дослідна робота студента на прикінцевому етапі навчання в бакалавраті: науковий семінар, курсова робота-есе: навчально-методичний посібник. Київ: КНЕУ, 2007. 120 с.
4. Основи науково-дослідної роботи: Навч. посіб. для студентів, аспірантів і докторантів філософського ф-ту / Упоряд. А.Є. Конверський, В.І. Лубський, Т.Г. Горбаченко та інш.; за ред. д-ра філос. наук, проф. А.Є. Конверського. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2004. 186 с.
5. Основні вимоги до структури й оформлення кваліфікаційних робіт (магістерської роботи) [Електронний ресурс] / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Електрон. текст. дані. Режим доступу: http://journ.univ.kiev.ua/files/mag_vymohy.pdf (дата звернення: 26.02.2018)
6. *Петрук В.Г., Володарська Є.Т., Мокін В.Б.* Основи науково-дослідної роботи. Навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006. 144 с.
7. *Рудь М.О.* Методичні рекомендації по написанню курсових, дипломних і магістерських робіт / від. ред. Ставнюк В.В. Київ: [б. в.], 2011. 30 с.
8. *Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М.* Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник для студ. вищ. навч. закладів. Київ: Знання, 2002. 295 с.
9. *Эко У.* Как написать дипломную работу. Гуманитарные науки: Учебно-методическое пособие / Пер. с ит. Е. Костюкович. Москва: Книжный дом «Университет», 2003. 240 с.

ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ

1. Сексуальне задоволення, як чинник психічного здоров'я жінки
2. Особливості адитивної поведінки осіб раннього дорослого віку
3. Батьківське виховання як чинник цінностей особистості
4. Особистісні особливості працівників Міністерства внутрішніх справ України
5. Особливості копінг-стратегій осіб, які займаються екстремальними видами спорту
6. Особливості конфліктів в сім'ях з різною задоволеністю шлюбом
7. Особистісні особливості жінок з хронічним алкоголізмом
8. Особливості емоційної сфери військовослужбовців після демобілізації із зони бойових дій
9. Гендерні особливості емоційного інтелекту
10. Особливості ціннісних орієнтацій дівчат-першокурсниць
11. Рівень суб'єктивного благополуччя в осіб, схильних до перфекціонізму
12. Особливості копінг-стратегій молодих матерів
13. Особистісні чинники вибору способу творчої самореалізації
14. Психологічні особливості підприємців мережевого бізнесу
15. Особистісні чинники суб'єктивного благополуччя спеціалістів ІТ сфери
16. Ціннісні орієнтації як чинник задоволеності життям у жінок середнього віку в Україні
17. Особливості тривожності в осіб похилого віку
18. Емоційні порушення у жінок, які страждають на безпліддя
19. Алекситимія як чинник якості міжособистісних відносин студентів
20. Психологічні особливості жінок з порушеннями харчової поведінки
21. Особливості міжособистісних відносин фахівців ІТ сфери
22. Особистісні характеристики жінок, що постраждали від домашнього насильства
23. Особливості Я-образу жінок середнього віку
24. Гендерні особливості ставлення до інновацій
25. Особливості копінг-стратегій осіб з різною мотивацією до успіху
26. Особистісні особливості осіб, які вживають психоактивні речовини
27. Рівень тривожності, як чинник стресового реагування особистості
28. Гендерні особливості соціально-психологічної адаптації мігрантів
29. Особливості материнської взаємодії з дітьми з розладами аутистичного спектру
30. Особливості лідерства серед працівників ІТ сфери
31. Образ батьківської сім'ї як чинник життєвих цінностей в осіб раннього дорослого віку
32. Стиль керівництва як чинник емоційного вигорання персоналу організації
33. Гендерні особливості ставлення до старості
34. Психологічні чинники надмірної ваги в жінок молодого віку
35. Особливості перебігу кризи дорослого віку осіб, які вступили в ранній шлюб
36. Особливості стресостійкості працівників організацій сучасного типу
37. Особливості внутрішньо особистісних конфліктів осіб дорослого віку

38. Чинники задоволеності материнством у жінок, які мають дітей дошкільного та молодшого шкільного віку
39. Вплив дитячо-батьківських відносин на рівень тривожності у дітей молодшого шкільного віку
40. Психологічні особливості сором'язливості особистості в молодому та зрілому віці
41. Індивідуально-психологічні особливості психотерапевтів початківців, як фактор особистісного вибору психотерапевтичного напрямку
42. Образ сім'ї у підлітків з дисфункціональних сімей
43. Рефлексія і емпатія, як механізм формування професійної позиції у студентів психологів в процесі навчання
44. Гендерні аспекти поведінки особистості в управлінській діяльності
45. Психологічні особливості лідерства в умовах реалізації бізнесових проектів
46. Нейропсихологічні характеристики вищих психічних функцій дітей, як фактор адаптації до шкільного навчання
47. Соціально-психологічні особливості самотніх жінок
48. Вплив стилів сімейного виховання на агресивну поведінку дітей
49. Основні механізми психічної адаптації вимушених переселенців середнього дорослого віку
50. Особливості психічної сфери дітей - жертв внутрішньо сімейного насильства
51. Агресивність у підлітків та її вплив на міжособистісні стосунки
52. Емоційний інтелект та допінг-стратегії у особистості в період ранньої дорослості
53. Психологічні чинники міжособистісних взаємин дітей молодшого шкільного віку
54. Дослідження особливостей суб'єктивного благополуччя у жінок з акцентуйованими рисами характеру
55. Вікові особливості професійної деформації
56. Особливості діагностики та психологічної корекції копінг-стратегій в осіб молодого та дорослого віку
57. Особливості страхів та тривожних реакцій у дітей молодшого шкільного віку
Психологічна діагностика конфліктної поведінки в робочому колективі Вплив особливостей сімейного виховання на ставлення молодших підлітків до обману та брехні
58. Особливості емоційної сфери у хворих на гіпертонічну хворобу
59. Психологічні чинники агресивної поведінки студентів вищих навчальних закладів
60. Психологічні особливості формування інтернет-залежності у осіб, що працюють з комп'ютерними технологіями
61. Психологічні чинники рівня задоволеності шлюбом
62. Особливості «Образу Я» у людей творчих професій
63. Гендерні особливості уявлень про образ ідеального партнера в подружжя
64. Особливості міжособистісного спілкування у соціальних мережах
65. Особливості особистості та самосвідомості в дорослих осіб зі схильністю до адиктивної поведінки

66. Психологічні особливості тривоги у жінок
67. Особливості внутрішньої картини хвороби у осіб з соматичною патологією
68. Чинники мотивації волонтерської діяльності в умовах сучасної кризи в Україні
69. Особливості комунікативної сфери працівників ІТ-галузі
70. Психологічні фактори прояву творчих здібностей у дітей молодшого шкільного віку
71. Батьківсько-дитячі відносини як чинник страхів в дошкільному віці
72. Особливості психічної адаптації особистості в період ранньої дорослості
73. Емоційна стійкість матері як чинник успішних міжособистісних взаємин дитини дошкільного віку
74. Особливості Я-концепції осіб, які перебувають у співзалежних відносинах у шлюбі
75. Критерії особистісної зрілості у старшокласників
76. Особливості копінг-стратегій осіб пенсійного віку
77. Роль тривоги і само актуалізації у феномені міжособистісної залежності у студентів соціономічних напрямків навчання
78. Темперамент та локус-контроль як чинники вибору копінг-стратегій особами різного віку
79. Особливості копінг-поведінки осіб на різних стадіях дорослості
80. Особистісні чинники переживання самотності жінками дорослого віку
81. Переживання невизначеності професійного майбутнього студентами психологами різних курсів
82. Оцінка прокрастинації, захисної та долаючої поведінки у осіб з різним типом трудової діяльності
83. Асертивна поведінка як фактор подолання психологічних проблем, пов'язаних з соціальною фрустрованістю
84. Стилі батьківського виховання та формування довільної регуляції у дітей дошкільного віку
85. Психологічні особливості життєстійкості пацієнтів з невротичними розладами
86. Особливості емоційно-вольової сфери жінок з різними індексами маси тіла
87. Дослідження феномену психологічного благополуччя у комерційному середовищі
88. Самоприйняття як чинник соціально-психологічної адаптації
89. Психологічні чинники професійного вибору старших школярів
90. Психологічні особливості перебігу невротичних станів у дітей
91. Особистісні особливості співзалежних жінок
92. Психологічні особливості та материнських відносин у жінок з безпліддям
93. Особливості перебігу кризи середнього віку у жінок
94. Якість життя дорослих людей з розладами аутистичного спектру
95. Особливості психологічної готовності до материнства
96. Психологічна адаптація студентів різних курсів

97. Особливості стилів батьківського виховання дітей з розладами аутистичного спектру
98. Особливості емпатійності студентів соціономічних спеціальностей
99. Психологічні чинники емоційної співзалежності у жінок
100. Особливості самоактуалізації в підлітковому віці
101. Сучасні дослідження і підходи в психоаналізі
102. Форми соціально-психологічної адаптації та дезадаптації за допомогою Інтернет-технологій
103. Клініко-психологічні наслідки експансії технологій швидкого харчування
104. Психологічний аналіз схильності до ризику (проблема аутодеструктивності)
105. Особливості пам'яті при старінні
106. Нейропсихологічний підхід до дослідження формування психічних функцій в різних соціо-культурних умовах
107. Сприйняття часу: сучасні психологічні дослідження
108. Порушення спілкування як механізм шкільної дезадаптації
109. Порушення емоційної регуляції в дитячому віці
110. Проблема раннього дитячого аутизму
111. Вплив стилю сімейного виховання на формування патохарактерологічних рис характеру у дітей і підлітків
112. Емоційні порушення в підлітковому віці
113. Сімейні фактори психосоматичного розвитку і виникнення психосоматичних розладів у дитини
114. Проблема ВКБ в психології хворого
115. Вікові особливості ВКБ
116. Особливості ВКБ при різних захворюваннях
117. Проблема стресу і психічної травми в контексті психосоматичного дослідження
118. Традиції вивчення проблеми психічної травми в психоаналізі
119. Емоційний досвід осіб, які пережили психотравмуючі ситуації
120. Проблема комплайнса в медицині як психологічна проблема
121. Психологія здоров'я і проблеми психологічного благополуччя
122. Психічне здоров'я і девіантна поведінка
123. Психологічні проблеми девіантної поведінки підлітків
124. Психологія гніву
125. Психологічні проблеми ворожості і ненависті
126. Психологічні проблеми аутодеструктивної поведінки